

8022 J₁

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
ODDZIAŁ III. SZTABU

Warszawa, dn. 24 maja 1921
Królewska 2

L. 987 /K. Gł.
III. Szt. J

DO

Au

PANA GENERALA BRONI

JÓZEFA HALLERA.

do urzędności

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Przy niniejszym przedkładam odpis mojego raportu do
Ministra Spraw Wojskowych w sprawie reorganizacji

ADWOKAT GENERALNA
NACZELNIK WODZA
L. 8022 J₁
Wpłynęło 17. VIII 1921 roku
Załączników - - - - -

Szef Oddziału

J. Jacyński

Generał-Podporucznik.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

523 308

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

Warszawa, dn. 6 m

Liex. III Szt.

DO

PANA GENERALA MINISTRA SPRAW WOJSKOWYCH

W sprawie reorganizacji pracy kulturalno-oświatowej.

M E L D U N E K.

Zostałem zawiadomiony, że sprawa kulturalno-oświatowa w wojsku ma być zdecentralizowana i na przyszłość będzie zogniskowana w jednostkach liniowych i D.O.G., a tylko dla ogólnego kierownictwa będzie utworzony przy Oddziale III Szt. Gen. odpowiedni referat, złożony z 6-8 osób, zaranem też zniesioną ma być służba naukowo-oświatowa, jako służba specjalna.

Ponieważ nie byłem zapytywany przy merytorycznych rozstrzygnięciach kwestji dotyczących się reorganizacji urzędów M.S. Wojsk., nie miałem możliwości wystąpić w tych kwestjach służbowo, jednak uważam za swój obowiązek służbowy i obywatelski przedłożyć do uwzględnienia Pana Ministra następujące uwagi.

Zredukowanie agend M.S. Wojsk. w zakresie pracy kulturalno-oświatowej w Wojsku Polskim odbije się ujemnie w okresie najbliższym nie tylko w szeregach wojska, ale i w całym Państwie.

W okresie obecnym żaden wzór obokrajowy, czy też etaty Ministerstwa we Francji, lub jakiegokolwiek innego, nie mogą być dla nas drogowskazem. Polska buduje i zbuduje swoją państwowość przez wojsko i z wojskiem. Żadne Państwo nie gruntowało swoich podstaw w podobnych warunkach.

Wojsko Polskie jest obecnie nie tylko oporą i gwarancją bytu i istnienia wolnej Polski, lecz jest ono już dzisiaj i będzie jeszcze przez szereg lat największą szkołą ludową dla kraju całego.

Do póki normalna szkoła ludowa nie stanie na wysokości swąge zadania i nie poczyni wydatków odpowiednio przygotowanego kontyngensu rekruta, dopóty główną uczelnią, ową kuźnię ducha, gdzie się kształcił obywatel wolnej Polski, będzie wojsko.

Do wojska średnio wpłynęło do 40% analfabetów, a są oddziały posiadające do 80%, ażeby zaś z tych setek tysięcy w ciągu 18-24 miesięcy służby w szeregach, stworzyć uświadomionych obywateli kraju potrzebny jest nie tylko zapał, dobre chęci, szlachetna ofiarność i praca idcowa - lecz konieczne są również podstawy dla tej pracy: planowość i system, - swojego rodzaju Sztab Generalny z opracowaną metodyką pracy. Tak przez ubiegłe 30 miesięcy rozumieliśmy wszyscy swoje zadania i obowiązki.

Z cyfr przytoczonych w załączniku Nr.1. przekonać się można, iż w ciągu 30-miesięcznego okresu zużyte nie tylko wiele milionów marek, lecz uruchomiono również całokształt planowych i systematycznych zamierzeń i aparat pracy podstawowej na dłuższą metę - gdyż okres przeżyty był jakgdyby "force majeure" i pracowało się dorywczo, jak w czasie pożaru, lecz linja wytyczna już wówczas została wytknięta i po niej się dążyło.

Obecnie zaś, celem opracowania statów w urzędach centralnych, ma być poświęcona treść sprawy - gdyż praca oświatowa w warunkach zamierzonych nie tylko, odaniam wojen, nie przyniesie spodziewanych wyników, lecz obawiam się, by całość dotychczasowy 30-miesięczny dorobek - w kierunku i doświadczenia nabyte nie rozwiły się bez doniesienia jakiegokolwiek skutku.

Jakże bowiem da się rozdzielić, zmuszając z zamierzeń nowych statów/funkcji kult.,-oświatowe w wojsku i polszczeniu zboczny inwentarz, lecz sama sprawa na tem stanowczo ucierpi.

Na tawa Sejmowa 1919 r. e obowiązkowem namoczeniu analfabetów w wojsku faktycznym pozostać może li tylko w dziedzinie dobrych projektów i szlachetnych życzeń.

Officer liniowy nawet przy najlepszych chęciach nie będzie w stanie włożone mu nad zadaniem wykonać, nie mając za sobą odpowiedzialnego kierownictwa, przygotowania fachowego i odpowiednich warunków pracy, gdyż nauczanie czytania i pisania to tylko jeden ze szczegółów całokształtu oświaty i kultury żołnierza.

Należy również wziąć pod uwagę moment szkolnictwa politycznego jednak tym nie mniej ważny i posiadający dla wojska znaczenie pierwszorzędne. Jak wiadomo bolszewicy obecnie kładą główny nacisk na agitację rozkładową wśród żołnierzy armji obcych. Kontragitacja, a raczej paraliżowanie zaledwie roboty rozkładowej nie da rezultatów pomyślnych i nie wypełni ziarn rzuconych podstępnie. W takich wypadkach działać winny przede wszystkim czynniki kulturalno-oświatowe, reagując odpowiednio na nóg i serce żołnierza.

Szef Oddziału

H. J. Jacyna.

Generał-Adjutant

Za zgodności!
L. Winiarski
Rtm.

Liczba analfabetów w wojsku wynosi około 60%.

Podlega nauczaniu powszechnemu około 40.000 ludzi miesięcznie przeciętnie
/1919-1920/.

W r. 1921 liczba ta podnosi się do 70.000 żołnierzy /w marcu/.

Szkoły analfabetów i półanalfabetów ukończyło ponad 50.000 żołnierzy.

Pogadanki i odczyty wygłoszono ponad 100.000 /1919-1921/ /przeciętnie na pogadankę ponad 100 żołnierzy/.

Kursów rzemieślniczych w chwili obecnej prowadzi się 120 /przeciętnie na jednym kursie 20 żołnierzy/.

Kursy maturalne obecnie 1150 uczniów na 10 kursach przeważnie po miastach D.O. Genewych.

Kursy instruktorskie dla pracowników oświatowych 3 kursy oficerskie, 100 uczestników, 12 stałych podoficerów, około 600 uczniów.

Podręczniki i pomoce szkolne. Dostarczone oddział 100.000 podręczników szkolnych, nadto materiały piśmienne, mapy, globusy i t.p. na sumę 25.000.000 marek.

Kolportaż czasopism w okresie inwazji rozkolportowano ponad 1.500.000 egzemplarzy.

Biblioteki żołnierskie 500 bibliotek o 160.000 tomów usługuje 60.000 czytelników miesięcznie czytających 100.000 tomów miesięcznie.

Świetlice żołnierskie. Ponad 500 świetlic zaopatrywanych stale w portrety i obrazy, gry i zabawy.

Kinoteatrów wojskowych uruchomiono 43, własnych aparatów 50 wartości 7.500.000 marek.

Orkiestr skompletowanych jest 70, chórów ponad 150, zespołów muzycznych smyczkowych 36.

Teatrów amatorskich 150, zawodowych 3; dają przeciętnie 200 przedstawień miesięcznie.

Sklepy i hurtownie żołnierskie. Ponad 600 sklepów o kapitale własnym marek 200.000.000.- o obrocie miesięcznym marek 150.000.000.-

Wydawnictwa. Ponad 60 tytułów wydawnictw przeważnie po 30.000 egzemplarzy /podręczniki, biblioteka referenta oświatowego, biblioteka uniwersytetu żołnierskiego, czytania żołnierskie, biblioteka żołnierza obywatela/. Od r. 1921 "Żołnierz Polski".

Materiał kulturo-oświatowy w posiadaniu oddziałów przedstawia obecnie wartość 150.000.000 marek.

Jako przykład rozwoju może służyć teatr żołnierski na Pradze, który zapoczątkowawszy swą pracę w maju 1920 r. dzięki pożyczce 500 marek przedstawia obecnie wartość 5.000.000 marek. Gmach tego teatru zbudowali dla wojska robotnicy cywilni, mimo należenia do skrajnych stronnictw bezinteresownie.

USTAWA SEJMOWA Z DNIA 21-GO L. CA 1919 ROKU

"O PRZYMUSOWEM NAUCZANIU W W.P."

- Art. 1. Żołnierze pozbawieni w wieku szkolnym nauczania początkowego, oraz nie dość biegli w czytaniu i pisaniu po polsku, podlegają przymusowej nauce w okresie odbywania służby wojskowej.
- Art. 2. Wszelkich środków pomocniczych, potrzebnych do nauki, dostarczają bezpłatnie władze wojskowe.
- Art. 3. Naukę prowadzą odpowiednio wykwalifikowane siły nauczycielskie, służące w wojsku.
- Art. 4. Żołnierze którzy nie wykazują dostatecznej biegłości w czytaniu i pisaniu po polsku nie mogą uzyskać stopni podoficerskich.
- Art. 5. Wykonanie tej Ustawy, jako wydanie rozporządzeń, dotyczących organizacji oraz planów i zakresu nauczania poleca się Ministrowi Spraw Wojskowych

Marszałek
/-/ W. Trąpczyński.

Minister Spraw Wewnętrznych
w z. /-/ Wojciechowski.

Minister Spraw Wojskowych
/-/ J. Leśniewski.
Generał-Porucznik.

WYCIĄG Z DEKRETU "O PODZIALE OFICERÓW I IM ROWNORZEDNYCH NA GRUPY I KORPUSY PERSONALNE"

/Dziennik Rozk. Tajnych Nr. 2
z dn. 27. II. 20r. §13/.

- Art. 9. Z przyczyn organizacyjnych tworzą oficerowie i urzędnicy wojskowi dwie główne grupy:
1/Oficerów broni,
2/Oficerów służby specjalnej i urzędników wojskowych,
Grupa 1/ obejmuje jedynie i wyłącznie oficerów, grupa 2/ zaś oficerów i urzędników wojskowych.
- Art. 10. Poszczególne grupy tworzą odrębne w swoim zakresie Korpusy Personalne, mianowicie: I. Oficerowie broni.....
II. Oficerowie służby specjalnej i urz. wojsk.
8/Korpus oficerów i urzędników wojskowych służby nauczycielskiej.
Tu należą oficerowie i urzędnicy wojskowi, nauczyciele wyższych i średnich uczelni i szkół wojskowych i oficerowie oświatowi. Na czele tego Korpusu stoi Szef Oddziału Naukowo-Szkolnego M.S. Wojsk.

WYCIĄG Z DEKRETU O ADMINISTRACJI SIŁY ZEROWNEJ
/Dziennik Rozk. Nr. 15 z dn. 19 kwietnia 1921 r./

- Art. 2. Administracje siły zbrojnej zapewniają następujące służby administracyjne każda w swoim specjalnym zakresie.....
10/Służba Naukowo-Oświatowa zaopatruje Armię w niezbędny materiał dla osiągnięcia celów tej służby.

